

ВІДГУК

офіційного опонента

доктора наук з державного управління, професора **ДАЦІЙ Надії Василівни**
на дисертацію **ЗАМІДРИ Сергія Володимировича** на тему:
«Механізми публічного управління розвитком соціального капіталу в громадах»,
подану на здобуття ступеня доктора філософії
за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування»
галузі знань 28 «Публічне управління та адміністрування»

Актуальність теми дисертаційного дослідження

Виклики воєнного часу та процеси європейської інтеграції призводять до суттєвого зростання значення соціального капіталу як стратегічного ресурсу сталого розвитку, зокрема громад. Що потребує нових управлінських підходів, орієнтованих на зміцнення горизонтальних зв'язків, довіри, співпраці, інформаційної відкритості та прозорості.

Актуальність даного дослідження зумовлюється необхідністю комплексного аналізу механізмів формування та розвитку соціального капіталу в громадах. Якісні публічні комунікації, інституційна взаємодія, залучення громадських організацій до прийняття управлінських рішень забезпечують формування інклюзивної, відкритої та результативної моделі публічного управління. Зростаюча роль інноваційних технологій і нових форм комунікативної взаємодії органів публічної влади з громадськістю вимагає теоретичного осмислення й прикладної конкретизації, що й реалізовано в межах дисертаційного дослідження. В умовах військового стану особливої ваги набуває соціальна згуртованість і самоорганізація на рівні громад, а отже, і потреба в ефективних механізмах управління розвитком соціального капіталу, як ресурсу стабільності, солідарності та взаємної підтримки.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків, їх достовірність

Дисертація має високий рівень наукової обґрунтованості, логічну структуру та методологічну послідовність. У роботі простежується чітка система логічного переходу від постановки проблеми та формулювання мети дослідження до визначення завдань, методології та формування практичних рекомендацій і висновків.

Сформульовані в роботі наукові положення ґрунтуються на широкому аналізі сучасного вітчизняного й зарубіжного досвіду публічного управління розвитком соціального капіталу, а також на оцінці практик органів місцевого самоврядування в умовах децентралізації та військового стану.

Обґрунтування положень дослідження базується на аналітичному використанні нормативно-правової бази, статистичних матеріалів, результатів соціологічних опитувань, експертному аналізі, а також на власному практичному досвіді автора в системі публічного управління, що посилює емпіричну достовірність і прикладну значущість роботи.

Наукові висновки логічно випливають із проведеного аналізу, а запропоновані рекомендації носять цілісний, прикладний характер і можуть бути використані як органами

публічного управління, так і інститутами громадянського суспільства для розроблення стратегій розвитку соціального капіталу.

Новизна основних наукових положень, висновків і рекомендацій

Автором дисертації отримано і винесено на захист вагомі результати щодо подальшого розвитку теоретичних, методологічних і прикладних засад публічного управління розвитком соціального капіталу в громадах.

У дисертації уперше запропоновано цілісну структурно-логічну модель комплексного механізму публічного управління розвитком соціального капіталу в громадах. Вона інтегрує дев'ять взаємопов'язаних механізмів (зокрема нормативно-правовий, організаційно-функціональний, інформаційно-аналітичний, цифровий тощо) та передбачає конкретні інструменти їх реалізації. Такий підхід дозволяє формувати і реалізовувати ефективну публічну політику на національному, регіональному та місцевому рівнях, особливо в умовах повоєнного відновлення України та її європейської інтеграції.

Удосконалено понятійно-категоріальний апарат дослідження. Зокрема, соціальний капітал обґрунтовано як багатовимірний публічний ресурс, що включає не лише довіру та соціальні зв'язки, але й локальну ідентичність, солідарність, мережі участі. Уточнено сутність публічного управління розвитком соціального капіталу, а також самих механізмів цього управління – як системи взаємопов'язаних цілей, завдань, методів, інструментів, організаційних та процедурних засобів і стимулів, за допомогою яких органи місцевого самоврядування та органи державної влади спільно з організаціями громадянського суспільства реалізують публічну політику розвитком соціального капіталу в громадах.

Дістали подальшого розвитку положення щодо інфраструктурної складової соціального капіталу, зокрема через впровадження «третіх місць» як просторів соціальної взаємодії в системі просторового планування.

Загалом, отримані здобувачем нові наукові результати у сукупності дозволили досягти мети дисертаційного дослідження та вирішити поставлені завдання, що знайшло відображення у системному теоретичному узагальненні та практичних рекомендаціях для органів місцевого самоврядування та інших суб'єктів публічного управління.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами

Дисертація Сергія Володимировича Замідри на тему: «Механізми публічного управління розвитком соціального капіталу в громадах» є складовою тематики науково-дослідних робіт кафедри публічного управління, менеджменту інноваційної діяльності та дорадництва навчально-наукового інституту неперервної освіти і туризму Національного університету біоресурсів і природокористування України та пов'язана з виконанням завдань Перспективного плану розвитку наукового напрямку «Суспільні науки» за договором БФ 39/-2021 від 02.08.2021 р., частина 1 «Розроблення науково-практичних рекомендацій

щодо механізмів забезпечення стійкості та відновлення територіальних громад в Україні для формування системи належного життєзабезпечення населення» (номер державної реєстрації 0123U105279).

Роль здобувача полягає у визначенні напрямів підвищення ефективності інституційного, організаційного та комунікаційного забезпечення публічного управління в громадах на основі зміцнення соціального капіталу, що має значну наукову та прикладну цінність і відповідає актуальним викликам воєнного часу та післявоєнного відновлення територій України.

Практичне значення та впровадження результатів дослідження

Основні положення, висновки та розробки, викладені в дисертації, мають важливе практичне значення, що дозволить органам публічної влади, органам місцевого самоврядування, інституціям громадянського суспільства, аналітичним центрам та іншим зацікавленим суб'єктам сформувати ефективну, науково обґрунтовану політику розвитком соціального капіталу на національному, регіональному та локальному рівнях.

Запропоновані у дисертації механізми та інструменти стратегічного та просторового планування можуть бути використані для підвищення інституційної спроможності громад, зміцнення соціальної згуртованості, розбудови довіри між владою та громадянами, формування стійких міжсекторальних партнерств, а також для покращення ефективності реалізації державних і регіональних програм відновлення та сталого розвитку територій.

Результати дослідження було впроваджено в діяльність Всеукраїнської асоціації громад, Асоціації об'єднаних територіальних громад, Української асоціації районних та обласних рад та використано при розробленні методичних матеріалів для підвищення кваліфікації представників органів місцевого самоврядування, а також у рамках проєктів міжнародної технічної допомоги, зокрема у межах проєкту «Інституційна та політична реформа дрібномасштабного сільського господарства в Україні» (IPRSA).

Повнота викладення основних наукових результатів в опублікованих працях

Основні наукові результати дисертаційного дослідження Сергія Володимировича Замідри знайшли повне і всебічне відображення у його опублікованих працях, що відповідає вимогам до дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії. Здобувачем опубліковано чотири статті у наукових виданнях, включених до категорії «Б» Переліку наукових фахових видань України, статтю у науковому виданні іншої держави, чотири тези наукових доповідей. Список зазначених вище праць наведено в дисертації.

У статтях висвітлено ключові положення дослідження, зокрема: управлінські аспекти формування соціального капіталу в умовах глобальних загроз; гармонізація соціальних зв'язків у територіальних громадах у контексті їхньої відбудови; механізми розвитку довіри

в громадах як основи соціального капіталу; інституційні прогалини та управлінські виклики у сфері стратегічного планування з урахуванням соціального капіталу.

Окрім того, результати дослідження було презентовано на міжнародних наукових конференціях, що підтверджує активну наукову комунікацію здобувача із фаховою спільнотою. У межах участі у конференціях у Києві, Таллінні, Берні та Загребі опубліковано чотири тези доповідей, які стосуються соціального капіталу у громадах у поствоєнний період, інструментів його розвитку, публічного управління соціальним капіталом сільських громад ЄС, а також збереження та розвитку локальних соціальних цінностей і норм.

Таким чином, наукові результати дисертації отримали належне апробування і підтверджують рівень наукової зрілості здобувача. Кількість та рівень публікацій здобувача відповідає встановленим вимогам МОН України до оприлюднення результатів дисертаційного дослідження на здобуття ступеня доктора філософії й підтверджує представлення основних наукових результатів у наукових публікаціях.

Відсутність (наявність) порушення академічної доброчесності

У дисертаційному дослідженні Сергія Володимировича Замідри не виявлено порушення принципів академічної доброчесності. Текст дисертації є самостійною завершеною науковою працею, у якій дотримано вимог щодо належного цитування джерел, посилань на використані наукові праці інших авторів, а також зазначення авторства власних публікацій.

Усі наукові положення, висновки й рекомендації обґрунтовано на основі особистих досліджень здобувача, належним чином апробовано й відображено в опублікованих працях, що підтверджує дотримання етичних норм наукової діяльності.

Таким чином, робота відповідає принципам академічної доброчесності, визначеним Законом України «Про освіту», та не містить ознак академічного плагіату, самоплагіату чи фальсифікації результатів дослідження.

Дискусійні положення та зауваження щодо дисертації

Незважаючи на високий рівень наукової цілісності, міждисциплінарність підходів і практичну значущість результатів дослідження, окремі положення дисертації Сергія Володимировича Замідри потребують уточнення або подальшого розвитку в майбутніх наукових дослідженнях.

1. У рамках опису багаторівневої моделі публічного управління розвитком соціального капіталу громад автором не достатньо конкретизовано інструменти координації між рівнями, не подано прикладів типових управлінських рішень або типології завдань на кожному рівні. Відсутність таких прикладів дещо ускладнює прикладне застосування моделі в органах публічної влади.

2. У структурі роботи недостатньо розкрито підходи до моніторингу та оцінювання ефективності реалізації публічної політики у сфері розвитку соціального капіталу. Незважаючи на згадування методології самоскринінгу громад, відсутній аналіз індикаторів оцінки результативності управлінських рішень, які застосовуються у практиці місцевого самоврядування. Зважаючи на актуальність підходів results-based management, включення розділу з типовими метриками або оцінювальними інструментами підвищило б прикладну цінність роботи.

3. Законодавча база у сфері соціального капіталу проаналізована автором із позиції її наявності й формальної ролі в реалізації публічної політики. Водночас у дослідженні бракує критичного осмислення існуючих правових бар'єрів та обмежень, які стримують повноцінну участь інститутів громадянського суспільства в ухваленні рішень. Зокрема, не проаналізовано ефективність громадських слухань, електронних петицій, громадських експертиз. Врахування цього аспекту дозволило б сформулювати глибше бачення чинників, що перешкоджають реалізації потенціалу соціального капіталу.

4. У дисертації запропоновано комплексний механізм публічного управління, що охоплює десять взаємопов'язаних складових (організаційно-функціональну, кадрово-розвиваючу, ресурсну, правову, комунікаційну, цифрову тощо). Водночас не до кінця обґрунтовано, за якими критеріями здійснювався відбір саме таких блоків, як між собою співвідносяться окремі елементи (наприклад, організаційна і кадрова складова) та чи можлива адаптація моделі до громад із різним рівнем розвитку. Доцільно було б підкріпити запропоновану конструкцію порівняльним аналізом або теоретичним узагальненням існуючих підходів.

5. У прикладному блоці роботи автор активно використовує приклади з практики громад-членів Всеукраїнської асоціації громад, а також досвід, напрацьований у рамках проєктів МТД. Це дозволяє підкреслити ілюстративну цінність результатів. Проте, у дослідженні відсутній масив кількісної емпіричної інформації, що обмежує можливості підтвердження сформульованих висновків на основі статистичних закономірностей. Наприклад, у роботі не представлено порівняльних даних щодо рівня соціальної згуртованості в різних громадах, змін індексу довіри до місцевої влади чи кількісної динаміки участі громадян в управлінні. Залучення таких матеріалів посилює б верифікаційний потенціал дисертації.

Зазначені зауваження мають конструктивний і дискусійний характер. Вони не знижують наукової новизни і загальної цінності дослідження, а натомість окреслюють напрями для подальшого наукового поглиблення тематики та адаптації напрацьованої моделі до ширшого кола практичних застосувань.

Загальний висновок

Дисертація Сергія Володимировича Замідри на тему: «Механізми публічного управління розвитком соціального капіталу в громадах» є самостійним завершеним науковим дослідженням, яке присвячене актуальній проблематиці публічного управління розвитком соціального капіталу в громадах в умовах трансформаційних викликів, зокрема війни, відновлення територій та євроінтеграції. У роботі сформовано комплексний підхід до аналізу, моделювання та вдосконалення механізмів розвитку соціального капіталу, що ґрунтується на узагальненні сучасних теоретичних концепцій, практичного досвіду українських громад та європейських підходів.

Робота повністю відповідає вимогам, що ставляться до дисертації на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування», а саме: вона виконана на актуальну тему, сформульовані в ній наукові положення, висновки та рекомендації є обґрунтованими, достовірними, містять наукову новизну та мають практичну значущість.

Виходячи з вищевикладеного дисертація відповідає спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування», а також вимогам Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» від 12.01.2022 року № 44 (зі змінами, внесеними згідно з Постановою Кабінету Міністрів України від 21.03.2022 р. № 341), а її автор Замідра Сергій Володимирович заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування» галузі знань 28 «Публічне управління та адміністрування».

Офіційний опонент професор кафедри економічної теорії, інтелектуальної власності та публічного управління Поліського національного університету, доктора наук з державного управління, професор Надія ДАЦІЙ